स क्षमः" या० स्मृ० "यदालोके सूक्ष्मं व्रजति सहसा तद्विपुलताम्" शकु०। "जनास्तदालोकपथात् प्रतीयुः" रघुः।

आलोकन न० आ+लुक-लोक-वा भावे ल्युट्। दर्शने "ततस्तदालोकनतत्पराणाम्"। "भुवनालोकनप्रीतिः स्वर्गिभिर्नानुभूयते" कुमा० "व्रजति हि सफलत्वं वल्लभालोकनेन" माघः।

आलोकनीय त्रि० आ+लुक-लोक-वा अनीयर्। दर्शनीये द्रष्टुं योग्ये "चित्रन्यस्ताइव गताः प्रकामालोकनीयताम्" कुमा०।

आलोकित त्रि० आ+लोक-क्त। दृष्टे। [ङीप्।

आलोकिन् त्रि० आ+लुक्-लोक-वा-णिनि। दर्शके स्त्रियां

आलोक्य त्रि० आ+लोक-ण्यत्। दर्शनीये। ल्यप्। दृष्ट्वेत्यर्थे अव्य०

आलोचक त्रि० आ+लुच-णिच् ण्वुल्। आलोचनाकारके।

आलोचन न० आ+लुच-णिच्-भावे ल्युट्। १विशेषधर्मादिना १विवेचने नैया० सामान्यविशेषशून्यतया इन्द्रियजन्ये निर्विकल्पकस्थानीये सांख्यमतसिद्धे २अन्तःकरणवृत्तिभेदे। यथोक्तं सां०कौ० आलोचितमिन्द्रियेण भवति इदमिति सम्मुग्धम्। इदंनैवमिति एवं कल्पनया विशेष्यविशेषणभावेन विवेचयतीति यथाऽज्ञः। "सम्मुग्धं वस्तुमात्रन्तु प्राक्गृहीतान्यविकल्पितम्। तत्सामान्यविशेषाभ्यां कल्पयन्ति मनीषिणः"। तथा हि "अस्ति ह्यालोचनं ज्ञानं प्रथमं निर्विकल्पकम्। बालमूकादिविज्ञानसदृशं मुग्धवस्तुकमिति। ततःपरं पुनर्वस्तु धर्मैर्जात्यादिभिर्यया। बुद्ध्यावसीयते सा हि प्रत्यक्षत्वेन सम्मता"। तच्च विशेष्यविशेषणसंसर्गानवगाहि ज्ञानम् "शब्दादिषु पञ्चानामालोचनमात्रमिष्यते वृत्तिः" सां०का० णिच्-युच्। आलोचनायत्र स्त्री ३दर्शने च। "पश्यार्थैश्चानालोचने" दृशेरनालोचने कञ् च" पा०। ४लोचनपर्य्यन्ते अव्य० "आलोचनान्तं श्रवणं वितत्य" रघुः।

आलोचित त्रि० आ+लुच्-णिच्-क्त। आलोचनाविषयीभूते विशेषदर्शनादिना कृतालोचने "आलोचितमिन्द्रियेणेति" सां०कौ०। इतिकर्त्तव्यतया २अवधारिते च

आलोच्य त्रि० आ+लुच्-ण्यत्। आलोचनार्हे आलोचनाविषयीकार्य्ये। आ+लुच्-णिच्-ल्यप्। आलोचनं कृत्वेत्यर्थे अव्य०।

आलोडन न० आ+लुड-मन्थे-ल्युट्। १विलोडने २मर्द्दने मन्थने "भावनालोडने चास्य कर्त्तव्ये भेषजैर्हितैः" सुश्रु०।

आलोडित त्रि० आ+लोड-क्त। १मथिते २मर्द्दिते ३चूर्णीकृते च "अलोडितः काञ्चनभूपरागः" इति माघः।

आलोल त्रि० ईषत् लोलः प्रा०स०। ईषच्चञ्चले "आलोलपुष्करसुखोल्लसितैरभीक्ष्णम्" माघः। "क्रीडालोलाः श्रवणपरुषैर्गर्जितैर्भीषयन्त्यः मेघदूतम्।

आलोलित त्रि० आ+लुल-णिच्-क्त। ईषच्चञ्चलीकृते

आलोष्टी अव्य० ईषत् लोष्टमिव करोत्यनेन आलोष्ट+णिच्-वा०ई उर्य्यादि। हिंसायां गणर०।

आलोहायन त्रि० अलोहे भवः नड्या० फक्। अलोहभवे

आवक त्रि० अवति अव-ण्वुल्। रक्षके।

आवट्य पुंस्त्री अवटस्य ऋषेर्गोत्रापत्यम् गर्गा० यञ्। अवटर्षेर्गोत्रापत्ये स्त्रियाम् "आवट्याच्चाप्" पा० चाप्। आवट्या। अवटस्य प्रवरभेदः आर्षशब्दे दृश्यः।

आवनतीय त्रि० अवनतस्य सन्निकृष्टदेशादिः कृशा० छण्। अवनतसन्निकृष्टदेशादौ।

आवनेय पु० अवन्या अपत्यं ढक्। मङ्गलग्रहे तस्य महीतत्पत्तिकथा काशी० १७अ०। "उत्पत्तिश्चास्य वक्ष्यामो भूसूतोऽयं यथाऽभवत्। पुरा तपस्यतः शम्भोर्दक्षायज्ञा वियोगतः। भालस्थलात् पपातैकः स्वेदबिन्दुर्महीतले। ततः कुमारः संजज्ञे लोहिताङ्गोमहीतलात्। स्नेहसंवर्द्धितः सोऽथ धात्र्या धात्रीस्वरूपया। माहेय इत्यतः ख्यातिं परामयं गतस्ततः" अतएव तस्य कुजभौमेत्यादिसंज्ञा

आवन्त पु० अवन्तेरयं राजाअण्। अवन्तिदेशाधिपे चन्द्रवंश्ये नृपभेदे। "कुन्तेर्धृष्टःसुतोजज्ञे रणधृष्टः परान् प्रति। धृष्टस्य जज्ञिरे शूरास्त्रयः परमधार्म्मिकाः। आवन्त्यश्च दशार्हश्च बली विषहरश्च यः" हरि० ३७अ०। "वृद्धेत्कोसलाजादाञ्ञ्यः" पा० ञ्यविधानात् आवन्त्य एवेति पाठः उचितः आवन्त इति तु लिपिकरप्रमादात्।

आवन्त्य त्रि० अवन्तिषु भवः तस्य राजा वा इदन्तत्वात् ञ्य। १अवन्तिदेशभवे २तद्भूपे च बहुषु लुक् अवन्तयः। विन्ध्यानुविन्ध्यावावन्त्यौ सैन्येन महताऽवृतौ" भा० व० प० ३०अ०। "विन्ध्यानुविन्ध्यावावन्त्यौ दन्तवक्रश्च वीर्य्यवान्" हरि०व० ९२अ०। व्रात्याद्व्राह्मणात् सवर्णायामुत्पन्ने ३वर्णभेदे व्रात्यात् तु जायते विप्रात् पापात्मा भुर्जकण्टकः "आवन्त्यवाटधानौ च पुष्पधःशैख एव च" मनुः।

आवपन न० ओप्यते स्थाप्यतेऽत्र आ+वप-आधारे ल्युट्। १धान्यस्थापनपात्रे (घल्ला) इति ख्याते। "गोणी आवपनञ्चेत्" सि०कौ० आ+वप-भावे ल्युट्। २भूमौ बीजादेर्निधाने (बोना) "अथात आस्तृतीकामेवावपनस्य" कात्या०।